

รูปแบบและเนื้อหาบทพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ ชุดจองถนน
ในพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว¹

The Pattern and Content of Ramayana: Jong Tanon,
The Writing by King Ramathibodil Sisin Maha Vajiravudh
Phra Mongkut Klao Chao Yu Hua

(Received: February 28, 2023 Revised: May 25, 2023 Accepted: June 10, 2023)

นฤมล ล้อมทอง², สุขสันติ แวงวรรณ³, อัศวิทย์ เรืองรอง⁴

Narumol Lomthong, Suksanti Wangwan, Akhawit Ruengrong

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาของบทพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ ชุดจองถนน ในพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการวิจัยเอกสารและการวิเคราะห์เนื้อหาบทพระราชนิพนธ์

¹บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก เรื่อง กระบวนการแสดงโขนตามแนวทางพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่องรามเกียรติ์ ตอนจองถนน สาขาวิชานาฏศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

²นักศึกษาหลักสูตรศิลปดุษฐ์บัณฑิต สาขาวิชานาฏศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ E-mail: nllomtong@gmail.com

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาสาขาวิชานาฏศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ E-mail: kruoor.w@gmail.com

⁴ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา E-mail: akhawit.ru@bsru.ac.th

ผลการศึกษาพบว่า บทพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ ชุด จงถนุน ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีลักษณะเป็นบทร้องและ บทพากย์สำหรับการแสดงโขน ส่วนใหญ่ประกอบด้วยบทร้องและบทพากย์ ที่เป็นกลอนสุภาพ เว้นเสียแต่บทพากย์กาพย์ยานี 11 ที่แสดงให้เห็นถึง ฉากความยิ่งใหญ่ของกระบวนทัพพระรามกับบทเจรจาแบบรายยาว ในฉากการจงถนุนของ “นล” สำหรับในส่วนของการดำเนินเนื้อเรื่อง จะแตกต่างออกไปจากบทพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์ในรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 2 เพราะต่างขึ้นจากเค้าเดิมคัมภีร์รามายณะของฤๅษีวาลมิกิ รวมถึงแฝงไปด้วย พระราโชบายหรือพระราชดำริที่เป็นแนวคิดร่วมสมัยที่สามารถนำมาปรับใช้ได้ ในปัจจุบัน ทั้งในแง่ของความเป็นธรรมชาติภายใต้กฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์ การแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการสันติวิธีและความเป็นมนุษย์ของพระมหากษัตริย์ สมมติเทพในระบอบประชาธิปไตย ที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงพระอัจฉริยภาพ ทางด้านการพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว อีกทั้งความรู้ความเข้าใจของพระองค์ที่มีต่อกระแสโลกาภิวัตน์ของการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ ซึ่งถูกถ่ายทอดผ่าน การพระราชนิพนธ์ เหมาะสมแก่การนำมาสร้างสรรค์การแสดงโขน ยุคปัจจุบันได้อย่างดีเยี่ยม อันจะเป็นไปเพื่อการอนุรักษ์สืบสานการแสดงโขน ตามบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แล้วเปิดโอกาสในการต่อยอดสร้างสรรค์การแสดงโขนของพระองค์ท่าน ให้กลับมามีชีวิตด้วยเทคโนโลยีและเทคนิคพิเศษของการแสดงสมัยใหม่

คำสำคัญ: รามเกียรติ์ ชุดจงถนุน รูปแบบและเนื้อหาบทพระราชนิพนธ์ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

Abstract

This research article aims to study the pattern and content of Ramayana: Jong Tanon, the writing by King Ramathibodil Sisin Maha Vajlrvudh Phra Mongkut Klao Chao Yu Hua. Through the analysis of Ramayana: Jong Tanon, various issues reflected through royal writings are examined using qualitative research methodology with document research and content analysis of royal writings. The study found that His Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn incorporated the Ramayana story, Jong Thanon, as a song and narrative for Khon performances. Most of them consist of songs and dubs that are polite poems, except for the narrative chapter of Yani 11, which shows the grand scene of Rama's army procession and the lengthy dialogue in the Jong Tanon scene of Nol. As for the story, it differs from the original Ramayana script during the reign of Rama I and II because it retains the original layout from Valmiki Rishi's Ramayana texts. Additionally, it is hidden by royal ploys or royal initiatives that are contemporary concepts applicable today, both in terms of nature under scientific rules and in solving problems through peaceful means. Furthermore, it reflects the humanity of the monarch assuming the role of gods in the democratic system, showcasing His Majesty's genius in royal writings in the blessing of King Rama VI. Moreover, His Majesty's knowledge and understanding of the globalization of politics and government in a truly democratic system are conveyed through royal writings, which are suitable for creating

Khon performances in the present era. This research aims to conserve traces of Khon performances based on the royal writings of King Rama VI and provide them with an opportunity to be revitalized with modern technology and special techniques.

Keywords: Ramayana Jong Tanon, Pattern and Content, The Writing by King, King Mongkut Klao Chao Yu Hua.

บทนำ

พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (ในบทความนี้ใช้ว่ารัชกาลที่ 6 ร่วมด้วย) ทรงเป็นกษัตริย์ราชจักรีวงศ์พระองค์หนึ่งที่ทรงมีพระปรีชาสามารถทางด้านอักษรศาสตร์และวรรณกรรม ดังจะเห็นได้จากพระอัจฉริยภาพในการพระราชนิพนธ์งานต่าง ๆ เป็นจำนวนมากทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงเป็นกษัตริย์ที่ทรงสนพระทัยและเป็นแกนนำสำคัญในการทำนุบำรุงนาฏศิลป์ไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งโขน (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547, น. 294) จากการที่ได้ทรงพระราชนิพนธ์บทโขนขึ้นไว้สำหรับใช้ในการแสดงจำนวนมาก

บทพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์ในรัชกาลที่ 6 นั้นกล่าวได้ว่าเป็นบทพระราชนิพนธ์ที่มีความน่าสนใจเนื่องจากพระองค์ได้ทรงศึกษาและดำเนินเนื้อเรื่องตามคัมภีร์รามายณะของวาสิสเฏ โดยแปลจากฉบับภาษาอังกฤษ (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2464, น. ข) ซึ่งมีรูปแบบและเนื้อหาในการดำเนินเรื่องที่ต่างไปจากบทพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์ในรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 2 ไปบ้าง ด้วยทรงมี พระราชประสงค์ที่จะนำเสนอการแสดงโขนรามเกียรติ์ในมุมที่แปลกใหม่ต่างจากของเดิม โดยบทโขนที่ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นนั้นมีลักษณะเป็นคำกลอนบทร้อง บทพากย์ และบทเจรจา ที่เป็นชุดหรือเป็นตอน เพื่อให้เหมาะสมแก่การแสดงและไม่ได้ดำเนินเรื่องราวติดต่อกัน ตามที่ได้ทรงอธิบายไว้ว่า

“บทละครเรื่องรามเกียรติ์ที่รวมอยู่ในเล่มนี้
เป็นบทที่ข้าพเจ้าได้แต่งขึ้นเป็นครั้งคราวสำหรับเล่นโขน,
มิได้ตั้งใจที่จะให้เป็นหนังสือวินิพนธ์สำหรับอ่านเพราะ ๆ
หรือดำเนินเรื่องราวติดต่อกันฉะนั้นเลย. จึงมีทั้งคำกลอน
อันเป็นบทร้อง ทั้งบทพากย์และเจรจาอย่างโขนระคนกันอยู่
ตามแต่จะเหมาะแก่การเล่นออกโรงจริง ๆ.”

(พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2464, น. คำนำ)

อย่างไรก็ตาม ที่พระองค์ท่านได้ทรงอธิบายว่า “แท้จริง เรื่องรามเกียรติ์ของข้าพเจ้าก็ฉบับพระราชนิพนธ์ก่อน ๆ นี้ ก็ไม่ผิดเพี้ยนกันปานใดนัก, เป็นแต่แปลกในวิธีดำเนินเรื่องบางตอนเท่านั้น.” (พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2464, น. จ) ส่งผลให้รูปแบบและเนื้อหาวิธีการเล่นโขน เช่น ชื่อตัวละคร การดำเนินเรื่อง ฯลฯ อาจแตกต่างไปจากบทของเดิมที่เคยเล่นก่อนหน้านี้ จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า บทพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์ ชุดจองถนน ในรัชกาลที่ 6 ซึ่งพระราชนิพนธ์ไว้ 2 ส่วน คือ บทละครดึกดำบรรพ์ ชุดจองถนน กับ บทร้องและบทพากย์ ชุดจองถนน เป็นตอนที่มีเนื้อเรื่องและการดำเนินเรื่องแตกต่างไปจากบทละครเรื่องรามเกียรติ์ในรัชกาลที่ 1 ค่อนข้างมาก เช่น ไม่ปรากฏเนื้อเรื่องนางสุพรรณมัจฉาพาบวิราจมาชนศิลาไปทิ้ง และไม่มีเรื่องหนุมานกับนิลพัทวิวาทกัน (พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2464, น. 69) นอกจากนี้ ตัวละครสำคัญของเนื้อเรื่องได้ยึดตามแบบแผนของรามายณะเป็นหลัก เช่น “นล” ซึ่งเป็นตัวละครที่มีบทบาทสำคัญในการจองถนนของพระรามเพื่อข้ามไปกรุงลงกา เหตุเพราะมีความเชี่ยวชาญด้านการช่างเนื่องจากเป็นโอรสของพระวิศ्वกรรม และ “ชมพูปาน” ทรงกำหนดให้เป็นพญาหมีตามอย่างเนื้อเรื่องรามายณะ ซึ่งแตกต่างจากบทพระราชนิพนธ์อื่น ๆ ที่กำหนดให้เป็นพญาสิงห์ ส่งผลให้เกิดเครื่องแต่งกายแบบพระราชประดิษฐ์ขึ้น กล่าวคือ พระองค์ทรงคิดประดิษฐ์เครื่องแต่งตัวขึ้นใหม่โดยมีพระราชประสงค์ให้เหมาะสมกับบทที่ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นใหม่ คือ กำหนดให้ “นล” แต่งเสื้อดำใส่หน้าดำ (เครื่อง “นิลภัสร์”) และ “ชมพูปาน” แต่งตัวอย่างหมี หัวเป็นหมีมีมงกุฎ (พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2464, น. คำนำ) อันเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะในการแสดงโขนรูปแบบของรัชกาลที่ 6

ด้วยเหตุข้างต้น พระราชนิพนธ์บทโขนเรื่องรามเกียรติ์ ชุดจองถนน ในรัชกาลที่ 6 จึงเป็นวรรณคดีการแสดงที่มีความน่าสนใจในการศึกษาวิเคราะห์ด้านรูปแบบและเนื้อหา อีกทั้ง เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติคุณ “สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า” ปราชญ์กวีแห่งสยามที่ทรงสร้างงานอันทรงคุณค่าให้ประจักษ์แพร่หลายต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาบทพระราชนิพนธ์รวมเกียรติชุดจองถนน ในพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหาจากบทพระราชนิพนธ์ “รวมเกียรติบัตร้องและบทพากย์ ชุดจองถนน” ในรัชกาลที่ 6 ฉบับพระราชนิพนธ์พระบรมราชานุญาตให้พิมพ์แจกในงานฉลองสุพรรณบัฏของจางวางเอกและนายพลโทเจ้าพระยารามราฆพ วันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2465

รูปแบบ หมายถึง ลักษณะบทประพันธ์และการแสดงโขนตามแนวทางบทพระราชนิพนธ์รวมเกียรติบัตร้องและบทพากย์ ชุดจองถนน ในรัชกาลที่ 6

เนื้อหา หมายถึง สารสำคัญที่สะท้อนแนวคิดที่ปรากฏในเนื้อเรื่องของการนำเสนอการแสดงโขนตามแนวทางบทพระราชนิพนธ์รวมเกียรติบัตร้องและบทพากย์ ชุดจองถนน ในรัชกาลที่ 6

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากพระราชนิพนธ์ รวมเกียรติบัตร้องและบทพากย์ ชุดจองถนน ในรัชกาลที่ 6 นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้านรูปแบบและเนื้อหาการแสดง มีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ ได้แก่

- 1.1 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพระราชนิพนธ์บทเรื่องรวมเกียรติ ชุดจองถนน

1.2 ศึกษาพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์บทร้องและบทพากย์ ชุดจองถนน ในพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

2. ขึ้นวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลด้านรูปแบบ และเนื้อหาของบทพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์บทร้องและบทพากย์ ชุดจองถนน ในพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

3. ขึ้นสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบและเนื้อหาของบทพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์บทร้องและบทพากย์ ชุดจองถนน ในรัชกาลที่ 6 สามารถสรุปผลการศึกษาดังนี้

1. รูปแบบการประกอบสร้างตัวบทโขน

พระราชนิพนธ์ รามเกียรติ์บทร้องและบทพากย์ ชุดจองถนน ในพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จากหลักฐานไม่ระบุได้แน่ชัดว่าทรงพระราชนิพนธ์เมื่อใด แต่การที่ทรงพระราชนิพนธ์ รามเกียรติ์บทร้องและบทพากย์ พระองค์ท่านจะใช้พระนามแฝงว่า “พระขรรค์เพชร” ซึ่งเป็นพระนามสำหรับพระราชนิพนธ์บทละครก่อนเสด็จขึ้นครองราชย์ พบว่าเคยจัดแสดงเมื่อวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2451 ในงานวัดเบญจมบพิตร โดยทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นใหม่ตามแนว เนื้อเรื่องในรามายณะ ของวาลมิกี เนื่องจากเป็นตอนที่ของเดิมในบทพระราชนิพนธ์ รัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 2 ไม่มีปรากฏ จึงไม่สามารถใช้บทเดิมได้ ดังที่พระองค์ได้อธิบายว่า “จึงตกลงเปนแต่งบทเสียใหม่ทีเดียว แบ่งเล่นเปน 2 ตอนซึ่งหวังใจว่าผู้ดูจะให้ภัย”

ทั้งนี้ เมื่อวิเคราะห์รูปแบบพระราชนิพนธ์*รามเกียรติ์บทร้องและบทพากย์ชุดจองถนน* ทั้ง 2 ตอน พบว่ามีโครงสร้างลักษณะคำประพันธ์ประกอบด้วย กลอนบทละครที่มีเพลงร้องและเพลงหน้าพาทย์กำกับบทพากย์ และบทเจรจาที่แต่งขึ้นใหม่ ต่างจากบทพระราชนิพนธ์*รามเกียรติ์* ในรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 2 ซึ่งเมื่อพิจารณารูปแบบของบทสามารถแสดงถึงลักษณะของกระบวนการแสดงที่มีลักษณะเป็นการเล่นโขนผสมกับกระบวนการเล่นละครใน คือ กระบวนอย่างโขน คือ ตาม *คำกาพย์และร่าย* ซึ่งเป็นบทพากย์เจรจา เล่นรวมกับกระบวนอย่างละครใน คือ ตาม *คำกลอน* ซึ่งเป็นบทร้อง ส่วนกระบวนของการร่ายหน้าพาทย์มีเหมือนกัน ซึ่งการรวมรูปแบบบทเช่นนี้มีเริ่มมาตั้งแต่รัชกาลที่ 5 ในบทละครเรื่อง*อุณรุท* พระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ สำนวนหนึ่งเป็นบทละครดึกดำบรรพ์ อีกสำนวนทรงพระนิพนธ์ขึ้นใหม่แบบละครนอก ซึ่งสำนวนนี้มีลักษณะเดียวกัน คือ มีทั้งบทร้องและบทพากย์เจรจา ซึ่งการรวมบทร้อง บทพากย์ และบทเจรจาเข้าไว้ด้วยกัน น่าจะเป็นแบบให้รัชกาลที่ 6 ขณะดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมารทรงพระราชนิพนธ์ *รามเกียรติ์บทร้องและบทพากย์* ขึ้น (เสาวณิต วิงวอน, 2554, น. 165) ดังนั้น รูปแบบวิธีการแสดงน่าจะเป็นวิธีการเล่นอย่างโขนโรงในที่ปรากฏในการแสดงโขนของกรมศิลปากรในปัจจุบัน

2. รูปแบบความสัมพันธ์ของบทพระราชนิพนธ์กับการแสดงโขน

ดังที่กล่าวในข้างต้นไว้ว่า บทพระราชนิพนธ์ *รามเกียรติ์บทร้องและบทพากย์ชุดจองถนน* ในรัชกาลที่ 6 แม้ว่ามีรูปแบบการเล่นอย่างโขนโรงในอันมีลักษณะการแสดงผสมระหว่างโขนกับละครก็ตาม แต่ผู้แสดงยังคงยึดตามแบบโขนโบราณ คือ ให้ผู้ชายแสดงล้วน ดังปรากฏในสูจิบัตรการแสดงโขนสมัครเล่นที่มีรายละเอียดนามของผู้แสดง (เสาวณิต วิงวอน, 2554, น. 166) ซึ่งรัชกาลที่ 6 ทรงพระราชนิพนธ์บทให้เหมาะแก่การเล่นโขนโรงใน ส่งผลให้

การแสดงมีรูปแบบกระบวนร่ายอย่างละครมากขึ้น เช่น การรำลงทรงเครื่องของพระราม ซึ่งเป็นรูปแบบการรำเดี่ยวอดฝีมืออย่างละครใน ก็มีปรากฏในบทพระราชนิพนธ์นี้ ดังตัวอย่าง

๑ โทน ไชทอประทุมชุ่มชื่น	โรยรินเกษมสันต์हरษา
ทรงสุคนธ์ปนปรงมาลา	โซลมทาทั่วทั้งวรกาย
ภูษาศพัคตร์พินเศวต	คล้องสายธูรำล้าดี
เจิมจุ่มนุชภูษาหอเกศ	นำชมสมเพศฤษี
กรกมุศรสิทธิ์ฤทธิ	จรลีออกนำพลับพลายัย ฯ

บาทสุกณี ๖ คำ ฯ

พบว่า มีบทพากย์ประพันธ์ด้วยกาพย์ยานี 11 สำหรับกระบวนการรำหมู่ประกอบบทพากย์ชมความงามกระบวนทัพ ซึ่งเป็นการแสดงของตัวโขนพระ ลิง ยักษ์ และหมี รำเต้นเป็นกระบวน ตลอดจนการขึ้นลอยระหว่างตัวละครพระและลิง ในตอนที่จะยกพลข้ามมหาสมุทรไปยังกรุงลงกา ซึ่งแตกต่างจากฉบับเดิมที่พระรามจะประทับบนราชรถตามบทพระราชนิพนธ์ ดังตัวอย่าง

พากย์

๑ งามองค์พระทรงครุฑ	เข้าอยุธยาภา
ทรงรัตนวรา	ภรณ์ศรีพิสิฐสรค์
๑ ทรงบำวายุบุตร	ฤทธิรุดตังไฟกล้วย
ลอยล่องเหนือฟองอร	ณพลีวเหมือนทิวลม
๑ งามองค์พระลักษมณ์	ผู้มหันตมโหด
ศักดิ์เลิศประเสริฐสม	วรเกียรติ์พระจักริน
๑ ทรงพาหะองค	กระปี่ศโยธิน
พาข้ามกระแสน	ธูประหนึ่งพระพายผัน
๑ พิเภกนาสุร	บริบูรณ์ภักดีครัน
พร้อมสี่เสนียัน	ก็อุเทศกระบวนจร

๐ สุครีวระราชา	คุมทัพหน้าพวกพานร
แห่งค์พระทรงศร	เสด็จข้ามนทีศรี
๐ ทานท้าวชมพูปาน	คุมทวยหาญคณะหมี
แห่งหลังสะพรั่งดี	ดูจะพลพระเทวินทร์
๐ เเดินทัพขยับพล	ณถนนข้ามวาริน
ยัดใจสมใจจิน	ตนามุ่งถึงกรุงมาร ฯ

เชิด

ตัวบทมีข้อความอธิบายฉากและอากัปกริยาตัวละคร เหมือนเป็น
การกำกับการแสดงไว้ด้วย ดังตัวอย่าง

๐ ^{แมลงวันทอง} ตรีสพลางภูวดลโกศลราช	ทรงจับอาคณเฑาะสตร์เนลิตเนลา
แผลงไปเป็นไฟพิไลยเพรา	แผดเผาที่กลางชลธาร
เปรี้ยง ๆ เพียงเทพฤทธิ์	ขว้างเพชรารูไปประหาร
สัตสน้ำร้อนรณพันประมาณ	ก็คลานขึ้นมาดินแทบสิ้นใจ ฯ

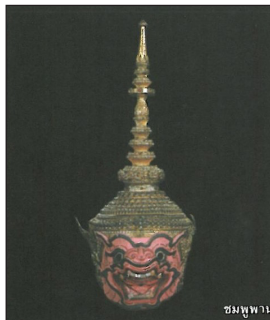
ศรทง ๔ คำ

(ตอนนี้เลยจำอวด, คือมีสัตว์น้ำต่าง ๆ ขึ้นมา, พวกลิงไปจับตัวมาชู
และล้อเล่น, ทำที่จะฆ่าแกลงกินบ้าง ฯลฯ ให้เป็นการสนุกเฮฮาพอสมควร,
เพื่อให้ตัวละครได้พักเล็กน้อย)

สำนวนที่ใช้ในรามเกียรติ์บทร้องและบทพากย์ ชุดจองถนน
มีบทพรรณนาอย่างละครในที่มีความประณีตสมกับเป็นบทสำหรับ
แสดงในราชสำนัก กล่าวคือ มีระบำแทรกบทเทวดานางฟ้าจับระบำอวยพร
เมื่อพระรามข้ามสมุทร (เสาวณิต วิงวอน, 2554, น.167) ดังนี้

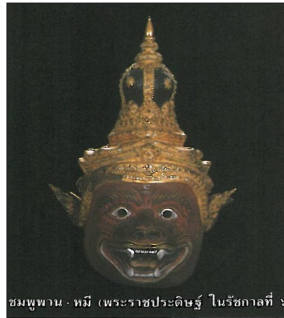
๐ ^{เข้าหลุด} แล้วจึงจับระบำรำร่าย	กริดกรายรายล่องเวหน
ผกผันหันเหียนเวียนวน	ไขว่คว้านถมลงไปมา
เทพบุตรฉวยฉุดเบื่องซ้าย	อัปสรย่อนย้ายไปเบื่องขวา
เร่ร่ำทำล่อนัยนา	ข้าเลื่องหางตาชวนชม
เทพบุตรเข้าเรียงเคียงเกล้า	อัปสรย่อนเข้ายั่วสม
เทวตามติดชิดชม	รื่นรมย์ทั่วพื้นนภาลิษา

นอกจากนี้ การดำเนินเรื่องตามรายมาณะ ส่งผลให้มีการปรับตัวละคร เครื่องแต่งตัวและวิธีการแสดงใหม่ ดังปรากฏตัวละครสำคัญในการดำเนินเรื่อง คือ “นล” ตัวละครผู้มีบทบาทสำคัญในการจองถนน และ “ชมพูปาน” เป็นพญาหมีตามอย่างเนื้อเรื่องรามายณะ ซึ่งต่างจากบทเดิมที่กำหนดให้เป็นพญาสิงห์ ดังนั้น จึงทรงคิดประดิษฐ์เครื่องแต่งตัวขึ้นใหม่ โดยมีพระราชประสงค์ให้เหมาะสมกับบทที่ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นตามที่เรียกกันว่า “เครื่องแต่งกายแบบพระราชประดิษฐ์” และทรงออกแบบกระบวนท่ารำของชมพูปาน ตามที่ทรงอธิบายว่า “โขนที่อื่นเขามักปล่อยให้รำเปิ่นลึงไปหมด ในท่ารำของหมีนี้ ท่านศรี อยุธยา เป็นผู้ออกตลอดทุกท่า ทำให้แลดูแปลกพิสดารขึ้น มิฉะนั้นดูไปก็คล้าย ๆ ลิงใส่หน้าหมี ซึ่งออกจะไปชอบกลนัก” (พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2464, น. 161)

ภาพที่ 1 ศีรษะชมพูปาน (พญาสิง)

(โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, 2550, น. 127)

ภาพที่ 2 ศิระชะมพูพาน (พญาหมี) พระราชประดิษฐ์ในรัชกาลที่ 6
(โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, 2550, น. 127)

3. เนื้อหาที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์บทร้องและบทพากย์ ชุดจองถนน

จากการวิเคราะห์พระราชนิพนธ์ รามเกียรติ์บทร้องและบทพากย์
ชุดจองถนน ในรัชกาลที่ 6 ในด้านคุณค่าการเป็นวรรณกรรมการแสดง
ผู้วิจัยแบ่งประเด็นวิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

3.1 เนื้อหาของเรื่อง แบ่งเป็น 2 ตอน

พระราชนิพนธ์ รามเกียรติ์บทร้องและบทพากย์
ชุดจองถนนในรัชกาลที่ 6 ดำเนินเรื่องตามอย่างรามายณะฉบับวาลมิกิ
เนื้อเรื่องมีความแตกต่างจากบทพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์ในรัชกาลที่ 1
และรัชกาลที่ 2 มีเนื้อเรื่องแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 กล่าวถึง พระรามปรารถนาว่ากรุงลงกาเป็นเกาะ
ยากที่จะข้ามน้ำไปทำสงครามได้ พิเภกษณ์ทูลแนะนำให้ตั้งพิธีอ้อนวอนพระสมุท
ให้ช่วย แล้วพระรามก็เข้ากระทำการพิธี ให้พระลักษมณ์ พิเภกษณ์และสุครีพ
คอยระวังเหตุการณ์ ฝ่ายสรวทูล ซึ่งมาคอยดูเหตุการณ์อยู่ เห็นตั้งโรงพิธี
จึงกลับไปทูลทศรฐทศรฐหรือที่ประชุม อวินธยผู้เดียวเห็นควรส่งสาคินไป
ทศรฐไม่เห็นด้วย จึงหาทางตัดศึกให้ศุกรเสนแปลงเป็นอสุรปากษิณบินไปพบสุครีพ

เกลี้ยกล่อมสุครีพให้ถอนกองทัพวานรกลับไปเสีย สุครีพไม่ยอม หนุมานกับองคตโกรธมาก จึงจับสุครีพเสนา แล้วทุบตี พระลักษมณ์เห็นว่าสุครีพเสนาเป็นทูต ไม่ควรทำร้ายพระรามจึงสั่งให้กักตัวสุครีพเสนาไว้ก่อน

ตอนที่ 2 กล่าวถึง พระรามทำพิธีอยู่สามวัน ไม่เกิดผลคิดว่าพระสมุทไม่เอื้อ จึงแผลงศรลงไปในทะเล ทำให้สัตว์น้ำตาย กระนั้นก็ไม่เกิดผล จึงแผลงศรพหมาสตร์ ทำให้เกิดพายุและคลื่น พระสมุทเกรงเดชพระราม จึงขึ้นมาทูลว่าแหวกท้องน้ำให้ไม่ได้ แต่แนะนำให้ทรงใช้ “นล” ลูกพระวิศุกรรม อำนวยการจงถนนข้ามมหาสมุทรไป พระรามจึงกระทำตามวันแรกได้ 14 โยชน์ กระทำการจงถนนอยู่ 5 วัน จึงถึงเกาะลงกา พระอินทร์ให้กำลังใจด้วย ขุนเทพบุตรนางฟ้ามาโปรยดอกไม้ และจับระบำขณะกองทัพพระรามยাত্রาผ่านไปลงกา พิเภกณ์อาสาเป็นกองหน้านำทัพไป พระรามขึ้นขี่หนุมานพระลักษมณ์ขึ้นขี่องคต แพนราชรถ (ปีน มาลากุล, 2552, น. 114-115)

จากข้อมูลข้างต้น พบว่าเนื้อหาในการแสดงไม่ปรากฏเรื่องนางสุพรรณมัจฉากับบิราวีรปลามาชนหินไปทิ้ง และไม่มีเรื่องหนุมานกับนิลพัลวิวาทกัน ซึ่งเป็นตอนที่นิยมแสดงกัน

3.2 แนวคิดที่ปรากฏในฐานวรรณคดีการแสดง

คุณค่าของพระราชนิพนธ์ *รามเกียรติ์* บทร้องและบทพากย์ชุดจงถนน ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว แบ่งเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

3.2.1 แนวคิดด้านวรรณศิลป์

เนื้อเรื่องรามเกียรติ์ที่คนไทยส่วนใหญ่รู้จักแพร่หลายคือ รามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 2 ดังนั้นการที่รัชกาลที่ 6 นำความรู้ด้านวรรณคดีต่างประเทศ โดยทรงนำเรื่องรามายณะของวาลมิกิ ฉบับแปลภาษาอังกฤษมาดัดแปลงเป็นรามเกียรติ์สำนวนใหม่ ทำให้ผู้อ่านและผู้ชมได้รับรู้เรื่องราวและเนื้อหารวรรณกรรมแปลกใหม่ไปจากเดิม

ผ่านบทร้อง บทพากย์ และบทเจรจา ในรูปแบบกลอนบทสุภาพและกาพย์ มีความประณีตสมกับเป็นบทสำหรับการแสดงในราชสำนัก มีบทพรรณนาที่มีการเลือกสรรถ้อยคำมาบรรยายสร้างจินตภาพแก่ผู้อ่านและผู้ชม ดังตัวอย่าง

๑. โล้สาครสะเทือนเลื่อนลั่น	ปั่นป่วนชำ่มิรู้หาย
ด้วยฤทธิ์กำแพงแรงนารายณ์	กำจายก้องกัมปนาการ
จึงพระสมุทวุฒิไกร	ขึ้นจากชลาลัยโหลฐาน
ผุดจากทะเลวนชลธาร	พร้อมด้วยบริวารนาคิ
ทั้งพระคงคาโฉมตรู	พระสินธุ์มนานทีศรี
พรหมบุตรโคทาวารี	ขึ้นมาอัญชลีพระสีกรฯ

จากตัวอย่าง ผู้ประพันธ์มีการเลือกใช้ถ้อยคำที่ทำให้ผู้อ่านผู้ชมเห็นภาพและเสียงจากความมหัศจรรย์ของธรรมชาติ ทั้งยังเน้นย้ำถึงความสามารถของตัวละครเอกอย่างพระรามอีกด้วย

3.2.2 การสอดแทรกแนวความคิดร่วมสมัย

ความน่าสนใจในพระราชนิพนธ์ *รามเกียรติ์บทร้อง และบทพากย์ ชุตองถน* คือ การสอดแทรกพระราโชบายที่มีความทันสมัย ถ่ายทอดผ่านบทพระราชนิพนธ์และศิลปะการแสดงโขน โดยมีเนื้อหาที่สามารถนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตได้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าและแง่มุมของแนวความคิดสมัยใหม่ที่แฝงอยู่ในบทพระราชนิพนธ์สามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

3.2.2.1 ความเป็นมนุษย์ของพระมหากษัตริย์ สมมติเทพในยุคประชาธิปไตย

พระราชนิพนธ์ *รามเกียรติ์บทร้องและบทพากย์ ชุตองถน* ได้สะท้อนแนวคิด อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนผ่านของยุคสมัยและการเปลี่ยนแปลงทางความคิดที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง

จากแนวคิดสมมติเทพของพระมหากษัตริย์ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาสู่ความเป็นมนุษย์ของพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตย ที่ความเป็นสมมติเทพได้กลายมาเป็นเพียงเรื่องราวของความเชื่อตามวัฒนธรรม ประเพณี ไม่ได้มีอิทธิพลทางความคิดเช่นในอดีต โดยพระองค์ได้ทรงถ่ายทอด แนวคิดดังกล่าวผ่านตัวละครของพระราม ที่เป็นพระนารายณ์อวตาร ตามความเชื่อที่มีต่อองค์พระมหากษัตริย์สมมติเทพที่มีมาแต่เดิม จึงได้กลายเป็น จุดสะท้อนของ ความเป็นมนุษย์ ดังตัวอย่างบทพระราชนิพนธ์ ดังนี้

ตัวอย่าง การแสดงความโกรธสะท้อนความเป็นมนุษย์

๑. จึงตรัสแก่นุชาธิบตี	และหมุยไธสแก่ลักล้า
อันผู้ควรรับพลีของราชา	คือเทวาทรงสุจริตธรรม
แม้ให้ผู้อาธรรมนั้นไร้ผล	สุดจะจ้อบุคคลที่โมหัน
กลับเห็นเราโง่เง่าแลเหลวครัน	ประมาทหน้าว่าขยันขยาดตน
พื่อส่าห์พลีครบตรีวาร	พระสมุทคือด่านไม่ได้ผล
เธอนั้นไหลหลงทงตน	คิดว่าด่ากลกำลังแรง
แต่ครพี่มีฤทธิ์พิชชังด	ทั้งรื้อนจัดยิ่งเพลิงเถิงแสง
พี่จะใช้ศรชัยไปโต้แย้ง	จะผาดแผลงลงไปในวารี
สัตว์ที่ช่องอาศัยในสาคร	จะเรารื้อนทั่วไปดังไฟจี้
นาकुในคุหาไต้วารี	จะดักดินสั่นชีวิที่หาดทราย
จะระเบิดเปิดน้ำทะเลกว้าง	เหมือนเปิดทางให้ทัพเราผันผาย
ให้กระบี่ฤทธิ์รณพลนารายณ์	เหยียบสมุทผู้พายฝีมือเรา ฯ

จากเหตุการณ์ที่พระรามโกรธพระสมุท แล้วแสดงความโมโหอย่างมาก จนทำให้พระรามกล่าวออกมาด้วยความเกรี้ยวกราด มุ่งที่จะแผลงศรไฟลงไปยังผลาญพระสมุท หวังที่จะให้เกิดความเดือดร้อน ต่อสัตว์น้ำน้อยใหญ่จำนวนมาก ซึ่งจะต้องมารับเคราะห์กรรมแทนพระสมุท สืบเนื่องจากการที่พระสมุทไม่ได้เป็นไปตามตั้งใจของพระราม

ตัวอย่าง การแสดงความเมตตา

○ เมื่อนั้น พระจักรีปรีดีเปรมเกษมสันต์
จึงตรัสตอบขอบใจทุกท่านครั้น จงช่วยกันด้วยจิตไมตรี
ท่านจงช่วยระงับคลื่นอันครึ้นเครง อย่าให้สัตว์ขมเหงาพวกกระบี่
เมื่อข้ามถึงลงกาในครานี้ เราจะให้พลอย่างงดงาม ฯ

พระรามขอให้พระสมุทรช่วยคุ้มครอง
การสร้างถนน อย่าได้ปล่อยให้พายุคลื่นลมหรือสัตว์น้ำใด ๆ มาทำร้ายทหารลิง
พระรามในพระราชนิพนธ์ฉบับนี้จึงมีความเป็นมนุษย์อย่างเด่นชัด ภายใต้
ความเป็นสมมติเทพขององค์พระมหากษัตริย์มีความเป็นมนุษย์ธรรมดา
มีความห่วงใย เมตตาต่อข้าราชการบริพารของพระองค์

3.2.2.2 การรับฟังความคิดเห็นและการแก้ไข

ปัญหาด้วยสันติวิธี

บทพระราชนิพนธ์ นำเสนอข้อคิด
คติสอนใจเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธีอันเป็นบทเรียนที่สำคัญ
ของการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย ดังตัวอย่างบทพระราชนิพนธ์ ดังนี้

○ ^{แมลงวันทอง} ตรีสพลางภูวดลโกศลราช ทรงจับอาคณเษยาสตร์เฉิดฉาย
แปลงไปเป็นไฟไฟไลยเพรา แผลดเผาที่กลางชลธาร
เปรี้ยง ๆ เพียงเทพฤทธิ์จร ขว้างเพชรารูธไปประหาร
สัตว์น้ำร้อนรนพันประมาณ ก็คลานขึ้นมาดินแทบสิ้นใจ ฯ

พระรามใช้อารมณ์ในการแก้ไขปัญห
ด้วยการใช้ความรุนแรง เมื่อพระรามโกรธเคืองต่อพระสมุทแล้วได้ใช้ศร
แผลงลงไปในสัตว์น้ำทั้งหลายเดือดร้อน เกิดการสูญเสียของบรรดาสัตว์น้ำทั้งหลาย
แต่ก็ไม่สามารถช่วยแก้ไขปัญหาใด ๆ ได้ มีแต่สร้างปัญหาให้เกิดมากขึ้น

พระลักษมณ์จึงทูลทัดทานเตือนสติ
พระรามให้ลดอารมณ์ขุ่นเคืองและใช้วิธีเจรจาพูดคุยกับพระสมุท ดังนี้

๐ เมื่อนั้น	พระลักษมณ์ประณตบทศรี
ทูลว่าข้าขอประทานที่	โปรดดำริห์ด้วยดีตามคลองธรรม
อันผู้มีสติปัญญา	ชมโทษะอุสาห์อดกลั้น
จริงอยู่พระศากรนั้น	โมหันชินชิตทัตทาน
แต่ของทรงงดอาญา ก่อน	ตรัสเรียกพระศากรผู้ใจหาญ
แม้บังอาจขัดราชโองการ	ภูบาลจึงค่อยลงอาญา ฯ

แต่เมื่อพระรามกลับมาใช้เหตุผลในการ
แก้ไขปัญหาด้วยความเข้าใจธรรมชาติและความ เป็นจริง จึงทำให้สามารถ
แก้ไขปัญหทั้งหมดลงได้

๐ บัดนั้น	พระสมุทรบังคมกัมเกศี
ทูลว่าขององค์พระจักรี	จงตรัสใช้กระษัตริย์เรืองฤทธิ์
นามกรชื่อนลคนชยัน	ลูกพระวิศ्वกรรมศิลป์เสถียร
เฉลียวฉลาดทุกทางช่างคิด	เรียนรู้นวกิจจากบิดา
ขอพระองค์จงสั่งวานรณล	จงถนอมข้ามแคว้นแดนข้า
เพื่อพระองค์ทรงยกโยธา	สู่ทวีปลงกาเกรียงไกร
พระเกียรติจักภาลันสนั่นหล้า	พระเดชานุภาพใหญ่ใหญ่
ทั้งเทวนชั้นฟ้าสุราลัย	ทั้งมนุษย์ทั่วไปชมทักกัน ฯ

พระรามใช้สันติวิธีในการแก้ไขปัญหา
ทำให้ได้รับความร่วมมือจากพระสมุทในการอำนวยความสะดวกต่อการสร้างถนน
เป็นตัวอย่างของแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธีจนสามารถก่อให้เกิดผลสำเร็จ
ตลอดจนยังนำมาซึ่งมิตรไมตรีจากพระสมุทในการเสนอกลอุบายสำคัญ
ต่อการสร้างถนนข้ามไปยังกรุงลงกา โดยได้เสนอให้พระรามมอบหมาย
ให้ลูกพระวิศ्वกรรมผู้เชี่ยวชาญในการช่างเป็นผู้นำในการสร้างถนน
ในครั้งนี้

จากแนวคิดที่ยกมาข้างต้น แสดงให้เห็นถึง พระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีความเข้าใจ ต่อการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยแท้จริง จึงได้ทรงหยิบยก แนวคิดนี้มาถ่ายทอดผ่านตัวละครของพระราม พระองค์ทรงมีความคิดเท่าทัน และเข้าใจต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบราชาณาจักร เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์ เป็นช่วงเวลาเปลี่ยนผ่านจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สู่ระบอบ ประชาธิปไตยที่ยังคงความร่วมมือและสามารถถ่ายทอดความทันสมัย ของพระองค์ได้เป็นอย่างดี

อภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์พระราชนิพนธ์ *รามเกียรติ์บทร้องและบทพากย์ ชุตจองถนน* ในรัชกาลที่ 6 เป็นตอนที่มีความแตกต่างจากบทพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์ในรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 2 โดยเฉพาะการเลือกรูปแบบ ของคำประพันธ์ที่มีลักษณะเป็นบทร้องและบทพากย์สำหรับการแสดงโขน โดยส่วนใหญ่ประกอบด้วยบทร้องและบทพากย์ที่เป็น กลอนสุภาพ เว้นเสียแต่บทพากย์กาพย์ยานี 11 ที่แสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ ของกระบวนการพระรามกับบทเจรจา แบบรายยาวในฉากการจองถนน ของนล ซึ่งได้แสดงถึงพระอัจฉริยภาพในการพระราชนิพนธ์ ที่ให้ความสำคัญ กับเนื้อเรื่องของบท จึงเลือกใช้รูปแบบการประพันธ์ที่มีความแตกต่างจากเดิม นอกจากนี้ ยังได้มีการสอดแทรกแนวทางการดำเนินชีวิต และการสอดแทรก แนวความคิดร่วมสมัยในบทพระราชนิพนธ์ วิเคราะห์แยกประเด็น ดังนี้

ประเด็นเรื่องความเป็นมนุษย์ของพระมหากษัตริย์ที่เปรียบสมมติเทพ ในยุคประชาธิปไตย โดยการที่ทรงพระราชนิพนธ์บทเรื่องรามเกียรติ์ เพื่อสะท้อนให้เห็นว่ากษัตริย์ที่เปรียบเสมือนเทพนั้น แท้จริงแล้วก็คือมนุษย์ ผู้หนึ่งที่มีความรู้สึก มีความรัก โกรธ โมโห เมตตา ได้เหมือนมนุษย์ทั่วไป

เพื่อให้ผู้อ่านได้ระลึกว่ากษัตริย์นั้นแท้จริงแล้วก็มีความรู้สึกไม่ต่างจากทุกคน ซึ่งจากการพระราชนิพนธ์โดยการสอดแทรกแนวคิดดังกล่าวนั้น ทำให้เกิดความเข้าใจในกษัตริย์มากขึ้น

ประเด็นเรื่องการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธีและประชาธิปไตย เป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างมากในปัจจุบัน เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยที่มีการเข้าถึงกันได้ง่าย ดังนั้น หากการดำเนินชีวิต ด้วยความปรองดอง ใช้สันติวิธีและประชาธิปไตย ในการอยู่ร่วมกันก็จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข จากประเด็นที่ได้จากการวิเคราะห์บทพระราชนิพนธ์ดังกล่าว ได้สอดคล้องกับแนวคิดของ ธวัชชัย ดุสิตกุล (2547) ที่พบว่า บทพระราชนิพนธ์ บทโขนละครเป็นผลงานการประพันธ์ที่มีคุณค่าทางด้านวรรณคดี ในด้านเนื้อหา มีการให้ความรู้ทางวรรณคดี ประวัติศาสตร์และสังคมวัฒนธรรม ให้แนวความคิดเน้นความสำคัญของการเป็นชาติ อารยะ ความสำคัญของผู้นำและความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ให้ข้อคิดอันเป็นคติในการดำเนินชีวิต และมีลักษณะเนื้อหาที่สร้างสรรค์ขึ้นจากจินตนาการ ในด้านการใช้ภาษามีการเลือกใช้ฉันทลักษณ์ การสรรคำ และการใช้สำนวนโวหารความเปรียบเพื่อสร้างความงดงามทางวรรณศิลป์ ในด้านการแสดง พระราชนิพนธ์บทโขนละครมีความสอดคล้องสัมพันธ์กับศิลปะการแสดงประเภทต่าง ๆ และสามารถนำไปจัดแสดงได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ควรศึกษาบทพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ตอนอื่นเพิ่มเติม เพื่อให้สามารถนำบทพระราชนิพนธ์เข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์บท และศึกษาถึงพระอัจฉริยภาพในการพระราชนิพนธ์ที่มีการใช้รูปแบบ การพระราชนิพนธ์ที่มีความไพเราะ มีรูปแบบของบทพระราชนิพนธ์ที่มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการแสดงโขนรวมถึงการวิเคราะห์ถึงสิ่งที่สอดแทรกอยู่ในบทพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ ที่สามารถนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและถ่ายทอดไปยังผู้ที่อ่านหรือรับชมการแสดงได้

เอกสารอ้างอิง

- โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2550). *สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*, เล่ม 13. สำนักงานโครงการสารานุกรมไทย.
- ธวัชชัย ดุสิตกุล. (2547). *บทโคลงละครพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว*. [วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- ปิ่น มาลากุล, หม่อมหลวง. (2552). *งานละครของพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าแผ่นดินสยาม*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. (2464). *รวมเกียรติ: บทร้องและบทพากย์ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว*. ม.ป.พ..
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). *หลักการแสดงนาฏยศิลป์ปริทรรศน์*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวณิต วิงวอน. (2554). *วรรณคดีการแสดง*. ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.